

ПЕТАР НАУМОСКИ, АВТОР НА КНИГАТА
"ЗАШТИТА НА КОНКУРЕНЦИЈАТА"

Македонија се наоѓа на 83 место во светот од вкупно 104 држави земени за истражување, од кои Словенија е на 38, а Албанија на 62 место. Слабо сме конкурентни, а сакаме да станеме дел од Европа.

Законот за заштита на конкуренцијата предвидува ригорозни казни кои, доколку ги утврди, може и практично да ги спроведе Комисијата за заштита на конкуренцијата (која постои од мај годинава, а претходно функционираше Монополската управа), а кои може да се движат во висина од 1 до 10 отсто од вкупниот промет на фирмата за изминатата година. Досега Комисијата не излегла со реакција на досегашните оплаки на граѓаните за монополите, како што се, на пример, Македонски телекомуникации.

Конкуренцијата треба да се заштити во оние сектори каде што ја има, но и да се создаде таму каде што ја нема, бидејќи постои монополизираност и доминантна положба на одредени субјекти на пазарот.

НИСКИОТ РАСТ ПОСЛЕДИЦА НА НЕКОНКУРЕНТНОСТА

■ Пишува:
Рената МАТЕВСКА

Конкурентноста во државата е на незадоволително ниво и тоа не заочува во развојот, а освен тоа, по неодамнешното Мислење од Европската унија, ни беше кажано дека во областа на заштитата на конкуренцијата има проблеми, за што треба да се вложат многу напори. Со оглед на слабиот извоз Македонија не може да се носи со конкуренцијата на светскиот пазар, задолженоста е голема, дефи-

цитот расте, бележиме забавени стапки на стопански раст како последица на нашата неконкурентност. Со потпишувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација, стана неминовност и обврска да поработиме на конкурентноста на македонските фирми. Конкурентноста придонесува за зголемување на производството и на националната економија, додека конкуренцијата би требало да биде инструмент за иско-

ритување на ресурсите за постигнување успех, додека државата е таа која треба да обезбеди рамноправен натпревар на субјектите на пазарот.

Големата болка на македонската економија - зголе-

мување на конкурентноста како приоритет за нашето членство во Унијата е проблем кој со години нè мачи, а досега ниедната Влада не направи ништо револуционерно за менување, подобрување на состојбата. Всушност,

за (не)конкурентноста на нашите фирми говорат анализите, конкретно 83 место, речиси на дното на списокот на конкурентност во светски рамки. Оваа многу спомнувана тема - конкурентност, често се меша со поимот конкуренција. Затоа, според експертите, неопходно е да разликуваме дека конкуренцијата е состојба на пазарот кога постојат многу понудувачи на еден производ или услуга, додека конкурентност претставува способност да се победува во пазарен натпревар во кој има голема конкуренција. Кај нас се помешани брзините, па мешаеме баби и жаби, конкурентност и конкуренција.

"Наша цел е да имаме конкурентни фирми, да го унапредуваме македонското деловно опкружување, како и зголемување на продажбата на нашите производи на деловниот глобализациски пазар", велат македонските стопанственици.

ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА

Веќе неколку години Македонија го има Законот за заштита на конкуренцијата кој, според последните измени, е работен согласно директивите на ЕУ. Законот датира од 14 декември 1999 година и со оглед дека во тој период ги немавме обврските од Спогодбата за стабилизација и асоцијација, работен е според германскиот Закон, иако законодавците го прилагодија на нашите услови. Ние го имаме Законот, но неопходно е и негово практично спроведување.

"Со потпишувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација имаме посебна глава во делот за конкуренцијата, каде што мораме да бидеме отворени кон сите процеси кои ги диктира Европската унија и сега и со добивањето на Мислењето и статусот кандидат за членка на Унијата, една од основните компоненти е делот во кој стои како ние го обработуваме делот посветен на конку-

ренцијата. Законот кој го имаме од јануари 2005 година, според експертите од ЕУ, е констатирано дека е усогласен со директивите на Унијата. Имаше една забелешка која се однесуваше на неможноста како државни органи да изрекуваме санкции и други мерки, туку сè тоа мора да оди преку судската постапка. Токму поради тоа во Законот има едно преодно решение, според кое е предвидено дејствување на Комисијата за заштита на конкуренцијата во однос на изрекувањето казни за сторени повреди на принципите утврдени со Законот. Промениите на Законот, во кратки црти, е прашање на целта на Законот кој треба да создаде предуслови на односите во конкуренцијата. Во Законот децидно се предвидени огромни казни во смисла ако се нарушени конкурентските однесувања, при што може да има казнувања во висина од 1 до 10 отсто од прометот кој го имала фирмата во изминатата година. Тоа се ригорозни казни кои доколку ги утврди може и практично да ги преземе Комисијата за заштита на конкуренцијата. Крајна цел е да се дисциплинираат субјектите на пазарот и да создадеме поволни услови за останатите учесници. ЕУ сугерира да имаме Комисија која ќе биде независна и неисполитизирана и која ќе ги спроведува потребните мерки за дисциплинско однесување и која нема да трпи влијанија доколку забележи неделовно однесување, кое подразбира кршење на законските прописи. Политиката на Владата во државава е да создаде вистински конкурентни односи", вели Петар Наумоски, државен советник во Владата на Република Македонија.

НАТПРЕВАР МЕЃУ УСПЕШНИТЕ

Неодамна беше промовирана и книгата "Заштита на конкуренцијата", чиј автор е токму нашиот соговорник Наумоски. Составена од осум

Уште во 2002 година Конзорциум од 6 водечки меѓународни компании најавија дека од почетокот на 2003 година ќе соработуваат со македонската бизнис елита на зголемување на конкурентноста на македонските фирми на домашниот, регионалниот и на меѓународниот пазар, како дел од Проектот за конкурентност во Македонија на Агенцијата за меѓународен развој на САД (УСАИД). Џејмс Лафлер, директор на Проектот во Македонија, и Мајкл Феарбенкс, виш стручњак за конкурентност на презентацијата во Министерството за финансии (одржана во декември 2002 година), информираа дека само за овој Проект Агенцијата обезбедила 12 милиони долари, со што тој станува најскап проект од ваков вид во светот, финансиран од УСАИД. Проектот ќе трае 4 години, со цел да се создадат услови и свест за зголемување на конкурентноста на македонските производи, како на домашниот, така и на надворешните пазари и сè тоа да се постигне без интервенции на Владата и на нејзините институции кои се насочени кон ограничување на конкуренцијата. По завршување на Проектот, од домашните компании се очекува промена во деловната стратегија која ќе се насочи кон потребите на купувачите во цел свет. Конзорциумот, пак, заедно со македонските деловни лидери го создаде Националниот совет за конкурентност за Македонија кој работеше на основање и на зацврстување на 5 индустриски кластери, кои работат на стратегии за подобрување на меѓународната конкурентност на земјата, потоа на градење партнерски врски во македонскиот консултантски сектор, како и на спонзорирање годишни конференции за конкурентност.

Од Проектот за конкурентност досега произлегоа кластерите за: јагнешко месо и сирење; туризам; информатичка технологија; вино и текстил. Со оглед дека Проектот привршува допрва ќе може да се резимираат постигнатите резултати.

глави, книгата со нова светлина го осветлува прашањето на конкурентноста, европското законодавство и правото на европското законодавство во однос на конкурентноста, состојбите на конкуренцијата на Република Македонија, состојбата на заштитата на потрошувачите во Европа и во Република Македонија, а поврзани со конкуренцијата. Клучно е да се разбере дека конкуренцијата е борба на пазарот, настапување со поголем квалитет, а пониски цени.

"Конкуренцијата треба да се сфати како натпревар меѓу квалитетните и добрите на пазарот - нагласува Наумоски - а конкурентноста ја подразбира способноста да се учествува во конкуренцијата. Политиката која ја води власта од 1998 година наваму се прашања кои одат на линија на либерализација на стопанството, во рамките на глобализацијата

на вкупниот економски систем во кој мораме да се прилагодиме. Во тие монополски позиции кои ги имаме како македонско стопанство, сега со конкуренцијата воспоставуваат позиција. Нашата економија е отворена околу 86-87 проценти, односно пазарните субјекти се ставени во ситуација да се судираат со меѓународната конкуренција. Не можеме да си земеме за право да си правиме монополи визави она што значат меѓународни односи, каде мултинационалните компании го диктираат темпото.

Ние мораме да ги менуваме и деловната етика и деловните односи во рамките на самата структура на организација на субјектите. Ќе посочам еден пример дека денес се регистрирани 160.000 субјекти од кои живи, односно активни се само 60.000, што говори дека имаме мали и средни претпријатија. Тоа е борбата за опстанок на пазарот, кој го прави конкуренцијата. Во поглед на конкурентноста ние се наоѓаме на 83 место во светот, за споредба Словенија е на 38, а Албанија на 62. Тоа е релацијата каде се наоѓаме и тоа се должи на податокот дека во овие транзициони периодите претпријатија ги чувствуваат рецидивите од минатото. Во таа светлина сите боледуваме од сознанието дека посакуваме некој друг да ни го реши проблемот. Сè уште очекуваме дека институциите на системот треба да ни создадат услови, па потоа да се бориме. Создавањето услови за бизнис клима не е еднострана работа. На пример, тука предвид се земени многу предуслови, како што е, на пример, едношалтерскиот систем и сосема ќе биде поразлично кога странскиот инвеститор само за неколку дена ќе може да ги заврши бирократските процедури".

Според професорот Ванчо Узунов, советник на претседателот Бранко Црвенковски, за создавањето нова конкурентна економија, Европската комисија смета дека паралелно со одржувањето макроекономска стабилност Унијата треба да се фокусира и кон следниве приоритети:

1. Создавање информатичко општество за сите. Односно, станува збор за тоа дека развојот на дигиталната технологија и нејзиното користење во многу области треба да станат создавач на голем ѓд во економскиот пораст на ЕУ во оваа деценија.;

2. Унапредување на внатрешниот пазар, односно на регулаторните услови за функционирање на пазарот кој ја опфаќа целата Унија.;

3. Целосно интегрирање на финансиските пазари што се однесува на создавањето единствен, унифициран и динамичен пазар на индустријата на финансиските услуги, кои ќе им служат на инвеститорите и на бизнисмените и на потрошувачите.;

4. Создавање европски модел на претпријатие што значи, во основа, создавање модел на претпријатие во ЕУ, кое се карактеризира со иновативност и претприемништво. Тоа особено се однесува на микро, на малите и на средните претпријатија.;

5. Создавање единствена европска научно-истражувачка област, затоа што истражувањето и развојот претставуваат создавачи барем на половината од економскиот пораст и се основна движечка сила на конкурентноста и порастот на вработувањето.

ВАНЧО УЗУНОВ